

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KORRUPSIYAGA QARSHI KURASHISHNIING HUQUQIY ASOSLARI

Bektemirov Abbas Baxodirovich

O‘R QK Kichik mutaxassislar tayyorlash Markazi shtab boshlig‘ining
harbiy xizmat xavfsizligini taminlash bo‘yicha o‘rinbosari, mayor

“Korrupsiya bilan hech qachon maqsadimizga erisha olmaymiz”

Shavkat Mirziyoev.

Anatatsiya: Maqolada korrupsiya tushunchasi va hozirgi kunda jamiyatimizda uchraydigan korrupsion illatlar haqida va ularni oldini olish bo‘yicha jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish, davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarida korrupsiyaning oldini olishga doir chora-tadbirlarni amalga oshirish, korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni o‘z vaqtida aniqlash, ularga chek qo‘yish, ularning oqibatlarini, ularga imkon beruvchi sabablar va shart-sharoitlarni bartaraf etish bo‘yicha fikrlar bayon etilgan.

Kalit so‘zlar: korrupsiya, korrupsiyaviy xavf-xatarlar, nepotizm, manfaatlar to‘qnashuvi, favoritizm, kronizm, klientelizm, proteksionizm.

ПРАВОВАЯ ОСНОВА БОРЬБЫ С КОРРУПЦИЕЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН

Аннотация: В статье описываются понятия коррупции и коррупционных зол, которые присутствуют сегодня в нашем обществе и способы их предотвращения, формирования бескомпромиссного отношения к коррупции в обществе, реализации мер по предотвращению коррупции во всех сферах государственного и общественного развития. жизни, а также

своевременно предотвращать коррупционные правонарушения. Представлены мнения по их выявлению, пресечению, устранению их последствий, причин и условий, способствующих их возникновению.

Ключевые слова: коррупция, коррупционные риски, кумовство, конфликт интересов, фаворитизм, кумовство, клиентелизм, протекционизм.

LEGAL FRAMEWORK FOR THE FIGHT OF CORRUPTION IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Abstract: The article describes the concepts of corruption and corruption evils that are present in our society today, and ways to prevent them, form an uncompromising attitude towards corruption in society, and implement measures to prevent corruption in all spheres of state and social development. life, as well as timely prevent corruption offenses. Opinions on their identification, suppression, elimination of their consequences, causes and conditions contributing to their occurrence are presented.

Key words: corruption, corruption risks, nepotism, conflict of interest, favoritism, nepotism, clientelism, protectionism.

KIRISH

KORRUPSIYA TO‘G‘RISIDA ASOSIY TUSHUNCHALAR

Korrupsiyaga qarshi kurashish borasida bir nechta asosiy iboralar mavjud. **Korrupsiya** (lot. *Soggitrege–buzmoq*) termini odatda mansabdor shaxslar tomonidan unga berilgan mansab vakolatlari va huquqlardan o‘zlarining shaxsiy manfaatlarini ko‘zlab qonunchilik va ahloq qoidalariga zid ravishda foydalanishini anglatadi.

Korrupsiyaviy xavf-xatarlar - davlat hokimiyati organlari faoliyat olib borishi, davlat xizmatchilarining faoliyati jarayonida yuzaga keladigan, korrupsiyaga oid huquqbuzarlikni sodir etish vaziyatini yaratadigan hamda ular natijasida noxush oqibatlar keltirib chiqaradigan holatlar, omillar va harakatlardir.

Korrupsiya xavf-xatarlarini idoraviy xaritasi - davlat organi, uning hududiy tuzilmalarida va idoraviy mansub tashkilotlarda korrupsiya xavf-xatarlarini baholash natijasiga ko'ra tuziladigan hamda davlat xizmatchilarining soha faoliyati, lavozimlari va ularning korrupsiya xavf-xatarlariga ko'proq moyil bo'lgan funktsiya (vakolat)larining umumiy ro'yxati, shuningdek ular bo'yicha minimallashtirish bo'yicha choralarini o'z ichiga oladigan hujjat. Korrupsiyaviy xavf-xatarlarini baholash - davlat organining amalga oshirayotgan funktsiyalari (vakolatlari)ni tahlil qilish va korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni sodir etilishiga sharoit yaratishi mumkin bo'lgan korrupsiya xavf-xatarlarini aniqlash hamda ularni minimallashtirishga qaratilgan samarali va natijali chora-tadbirlarni ishlab chiqish bo'yicha faoliyat.

Korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari - aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirish, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish; davlat va jamiyat hayotining barcha sohalarida korrupsiyaning opdini olishga doir chora-tadbirlarni amalga oshirish; korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni o'z vaqtida aniqlash, ularga chek qo'yish, ularning oqibatlarini, ularga imkon beruvchi sabablar va shart-sharoitlarni bartaraf etish, korrupsiyaga oid huquqbuzarliklarni sodir etganlik uchun javobgarlikning muqarrarligi prinsipini ta'minlash

ADABIYOTLAR TAHLILI

Bu illatning boisi o'z nafi badini qondirish uchun "samimiy tanish-bilish va akakachilik"ka qo'l urishdan o'zga narsa emasligi hammaga ma'lum. Bu narsa har qachon adolat mezoni oyog'iga bolta urgan, jamiyatda tengsizlik urchishiga asosiy qo'shtirnoq ichidagi "omil" bo'lgani sir emas.

Taniqli hanafiy olimi va faqih Zayn al-obidin (Zayniddin) Ibn Nujaym al-Misriy al-Hanafiy (1519-1563) o'zining "Ar-Rasoil az-zayniyya fiy fiqh al-Hanafiy" nomli risolalar to'plamida "Pora va uning turlari" qismida poraning ikki xil ma'nosi borligini aytadi.

Korrupsiyaning eng keng tarqalgan turlariga poraxo'rlik, firibgarlik, tovlamachilik, nepotizm kiradi.

Nepotizm — bu lotincha nepos - urug‘, zot, nasl, sulola va ikkinchi nepotis–nabira, jiyani so‘zlaridan kelib chiqqan. Sodda qilib tushuntiradigan bo‘lsak, biror inson o‘z oila a‘zolarini boshqalarga nisbatan afzal ko‘rishidir, boshqacha aytganda, o‘z yaqinlari noloyiq bo‘lsa hamki, ularga lavozim va ish topshirishidir.

Bunday jinoyatlarning ko‘plab sodir etilishi iqtisodiyotni zaiflashtirib, siyosiy boshqaruvni izdan chiqarishi va fuqarolarni davlat tizimi va siyosiy tizimlarga nisbatan ishonchsizligini keltirib chiqarishi mumkin. Mustaqillikka erishganimizdan keyingi davrda ushbu turdagi jinoyatchilikni oldini olishga qaratilgan qator normativ huquqiy hujjatlar qabul qilingan, unga qarshi kurashuvchi davlat idoralari, ularning tarkibiy tuzilmalari tashkil etilgan bo‘lsada, unga qarshi kurashish ko‘ngildagidek bo‘layotgani yo‘q, tom ma‘noda korrupsiyaviy jinoyatchilik ildiz otib, miqdori kun sayin oshib bormoqda. Eng xatarlisi esa odamlarni bunday holga nisbatan befarqligi, unga oddiy holat sifatida munosabatda bo‘lishidir. Chuqurroq o‘ylab qarasa korrupsiya va unga bog‘liq bo‘lgan iqtisodiy jinoyatchilik davlatlarning bugungi iqtisodiy va siyosiy vaziyatida taraqqiyotga to‘sqinlik qiluvchi asosiy xavf manbai, xavfsizlikka tahdid hisoblanadi.

Bugungi kunda har bir davlatda korrupsiyaga qarshi kurash davom etmoqda. Har bir davlat va jamiyat korrupsiyaga qarshi kurashish yo‘lini o‘zi tanlaydi, aniqrog‘i, qanday yo‘l to‘g‘ri ekanini hayot ko‘rsatadi.

Qonunda korrupsiyaga qarshi kurashni keng qamrovda olib borish choralari ko‘zda tutilgani, bu borada har bir masalaga alohida e‘tibor qaratilgani bejiz emas.

Mamlakatimizda ham korrupsiyaga qarshi kurashish masalasiga alohida e‘tibor qaratilib, uning oldini olishning mustahkam huquqiy bazasi va aniq tizimi yaratilgan.

O‘zbekiston Respublikasining 2017 yil 3 yanvardagi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi qonuning maqsadi korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat. Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risidagi qonun hujjatlari ushbu Qonun va boshqa qonun hujjatlaridan iboratdir.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Davlat xizmatchilari xizmat vazifalarini bajarishda quyidagi majburiyatlari

belgilab berilgan:

-xizmat vazifalarini bajarishda davlat prinsiplari va talablariga qat'iy rioya etish; o'z xizmat vazifalarini vijdonan, yuksak kasbiy darajada bajarish; yuqori davlat organlari va mansabdor shaxslarining o'z vakolatlari doirasida qabul kilgan (bergan) qarorlarini (topshiriqlarini) o'z vaqtida va sifatli bajarish; o'z faoliyatini qonun hujjatlarida va ichki hujjatlarida belgilangan lavozim vakolatlari doirasida amalga oshirish; o'z xizmat vazifalarini bajarishda biror-bir shaxslar, guruhlar yoki tashkilotlarga yon bosmaslik va ustunlik bermaslik, ularning ta'siridan mustaqil bo'lish, fuqarolarning huquqlari, majburiyatlari va qonuniy manfaatlarini hisobga olish, kamsitish holatlariga yo'l qo'ymaslik; o'z xizmat vazifalarini bajarishiga to'sqinlik qiluvchi biror-bir shaxsiy, mulkiy va boshqa manfaatlarning ta'siri bilan bog'liq bo'lgan xatti-harakatlarga barham berish;

normativ-huquqiy hujjat va idoraviy hujjatlarda belgilangan cheklashlar va taqiqlarga rioya qilish, o'z xizmat vazifalarini og'ishmay bajarish;

-o'z xizmat faoliyatiga biror-bir ta'sir ko'rsatish imkoniyatiga barham berish;

O'zbekiston Respublikasi va boshqa davlatlar xalqlarining urf-odatlarini va an'analarini hurmat qilish, turli etnik, ijtimoiy guruhlar va konfessiyalarning madaniy hamda boshqa xususiyatlarini hisobga olish, ijtimoiy barqarorlikka, millatlararo totuvlikka ko'maklashish;

-o'zlarining xizmat vazifalarini vijdonan bajarishda shubha paydo qilishi mumkin bo'lgan xulq-atvordan o'zini tiyish, shuningdek o'z obro'siga yoki davlat organining nufuziga zarar etkazishga qodir bo'lgan vaziyatlarga yo'l qo'ymaslik;

-xizmat mavqeidan davlat organlari, boshqa tashkilotlar, ularning mansabdor shaxslari, shuningdek fuqarolar faoliyatiga noqonuniy ta'sir ko'rsatish uchun foydalanmaslik;

-davlat organida xabarlarini va xizmat axborotlarini taqdim qilishning belgilangan qoidalariga rioya etish.

Davlat xizmatchilari o'z xizmat vazifalarini bajarishda manfaatlar to'qnashuviga sabab bo'ladigan shaxsiy manfaatdorlik holatlariga yo'l qo'ymasliklari kerak.

Manfaatlar to‘qnashuvi davlat xizmatchilarining shaxsiy manfaatlari ularning o‘z xizmat vazifalarini xolisona va beg‘araz bajarishiga ta’sir ko‘rsatadigan yoki ta’sir ko‘rsatishi mumkin bo‘lgan holatlarda paydo bo‘ladi.

O‘zbekiston Respublikasining 2017 yil 3 yanvardagi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunining 3-moddasida asosiy tushunchalar ta’rifi berilgan:

Korrupsiya — shaxsning o‘z mansab yoki xizmat mavqeidan shaxsiy manfaatlarini yoxud o‘zga shaxslarning manfaatlarini ko‘zlab moddiy yoki nomoddiy naf olish maqsadida qonunga xilof ravishda foydalanishi, xuddi shuningdek bunday nafni qonunga xilof ravishda taqdim etish; korrupsiyaga oid huquqbuzarlik–korrupsiya alomatlariga ega bo‘lgan, sodir etilganligi uchun qonun hujjatlarida javobgarlik nazarda tutilgan qilmish;

Manfaatlar to‘qnashuvi — shaxsiy (bevosita yoki bilvosita) manfaatdorlik shaxsning mansab yoki xizmat majburiyatlarini lozim darajada bajarishiga ta’sir ko‘rsatayotgan yoxud ta’sir ko‘rsatishi mumkin bo‘lgan hamda shaxsiy manfaatdorlik bilan fuqarolarning, tashkilotlarning, jamiyatning yoki davlatning huquqpari va qonuniy manfaatlari o‘rtasida qarama-qarshilik yuzaga kelayotgan yoki yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan vaziyat.

XULOSA:

Bugungi rivojlanib borayotgan mustaqil respublikamizning erkin va ozod hayotimizga qora dog‘, illat bo‘lib kelayotgan korrupsiyaga qarshi kurash bugungi kunning eng dolzarb vazifasi bo‘lib qolmoqda. Bu vazifa nafaqat huquq organlari, balki har birimizdan katta mas’uliyat talab qiladi. Ota-ona, idora rahbari, nuroniylar, yoshlar, jamoat tashkilotlari hamkorlikda bu illatga qarshi kurashda faol bo‘lishimiz zarurdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasining 2017 yil 3 yanvardagi “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi qonuni;
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 06.07.2021 yildagi PQ-5177- sonli “Korrupsiyaga qarshi kurashish faoliyatini samarali tashkil etishga doir o‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 22-oktabrdagi “Normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarining korrupsiyaga qarshi ekspertizasini o‘tkazishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-5263-son qarori // Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 23.10.2021 y. , No 07/21/5263/0990.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi “2022-2026-yillarda Yangi O‘zbekistonni rivojlantirish strategiyasi to‘g‘risida”gi qarori.